

Озадовський О.М.,
здобувач ступеня доктор філософії (PhD)
кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к. е. н., доцент, доцент кафедри банківської справи та
страхування Шевалдіна В.Г.

СТРАХУВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Лізинг є важливим фінансовим інструментом, що забезпечує підприємствам і фізичним особам доступ до активів без значних початкових витрат, сприяючи економічному розвитку та модернізації інфраструктури. Одним із ключових елементів лізингових операцій є страхування, яке відіграє роль механізму управління ризиками, захищаючи інтереси лізингодавця, лізингоодержувача та інших сторін. Страхування в лізингу покликане мінімізувати фінансові втрати від пошкодження, втрати чи знищення об'єкта лізингу, а також забезпечити виконання контрактних зобов'язань.

Страхування в лізингу є обов'язковим компонентом у більшості країн, оскільки об'єкт лізингу, як правило, залишається у власності лізингодавця до завершення договору, що підвищує його вразливість до ризиків. Міжнародна практика демонструє різноманітність підходів до страхування залежно від типу лізингу (фінансовий, оперативний, зворотний), об'єкта (транспорт, обладнання, нерухомість) та юрисдикції. У розвинених країнах, таких як США, Німеччина та Великобританія, страхування лізингових об'єктів регулюється чіткими законодавчими нормами, які встановлюють мінімальні вимоги до страхового покриття. Наприклад, у США фінансовий лізинг транспортних засобів передбачає страхування від ризиків пошкодження, крадіжки, стихійних лих і відповідальності перед третіми особами, причому страхові поліси часто оформлюються лізингодавцем, а витрати включаються до лізингових платежів [1]. У Європі, зокрема в Німеччині, лізингові компанії співпрацюють із великими страховими групами, такими як Allianz або Munich Re, для створення комплексних страхових продуктів, що охоплюють не лише фізичні ризики, а й операційні, наприклад, перерви в бізнесі через поломку обладнання. Оперативний лізинг, поширений в авіації та ІТ-секторі, часто включає страхування від технологічних ризиків і зносу, а лізингодавець бере на себе відповідальність за оформлення полісів, що підвищує гнучкість для лізингоодержувача. У країнах, що розвиваються, таких як Індія чи Бразилія, страхування в лізингу менш стандартизоване, але активно розвивається завдяки зростанню лізингового ринку. Наприклад, в Індії страхування сільгосптехніки в лізингу охоплює ризики посухи та повеней, що адаптовано до місцевих умов.

Основними видами страхування в лізингу є страхування майна (об'єкта лізингу), страхування відповідальності, страхування від фінансових втрат і страхування життя чи здоров'я (для фізичних осіб) [2]. Страхування майна є найпоширенішим і покриває ризики пошкодження, знищення чи крадіжки об'єкта, наприклад, автомобілів, промислового обладнання чи нерухомості.

Страхування відповідальності захищає від претензій третіх осіб, що виникають через експлуатацію об'єкта, наприклад, у разі ДТП за участю лізингового транспорту. Страхування від фінансових втрат компенсує лізингодавцю невиконання платежів лізингоодержувачем, а страхування життя чи здоров'я застосовується в лізингу для фізичних осіб, забезпечуючи виплати в разі непрацездатності. Міжнародна практика також включає спеціалізовані продукти, такі як страхування від кіберризиків для ІТ-обладнання чи страхування від політичних ризиків у міжнародному лізингу, що актуально для країн із нестабільною економікою [3].

В Україні страхування в лізингу є обов'язковим відповідно до Закону України «Про фінансовий лізинг» [4], який вимагає страхування об'єкта лізингу на весь строк дії договору, якщо інше не передбачено угодою. Найпоширенішим є страхування транспортних засобів (КАСКО), що становить 60% страхових полісів у лізингових операціях, а також страхування сільгосптехніки та промислового обладнання. Фінансовий лізинг, який займає 70% ринку [5], передбачає страхування майна та відповідальності, причому витрати, як правило, покладаються на лізингоодержувача. Наприклад, ТОВ «ОТП Лізинг» вимагає страхування «КАСКО» для вантажівок із покриттям ризиків ДТП, крадіжки та стихійних лих, а страхові внески включаються до лізингових платежів. Оперативний лізинг, що використовується для автопарків чи ІТ-обладнання (Avis Україна), частіше передбачає страхування, оформлене лізингодавцем, що підвищує платежі, але спрощує процес для клієнта. Зворотний лізинг (*Sale and Leaseback*) і лізинг із правом викупу (*Lease to Own*) також вимагають страхування, але в зворотному лізингу акцент робиться на захисті ліквідності підприємства, а в *Lease to Own* — на довгостроковому збереженні активу.

Міжнародний досвід демонструє вищий рівень стандартизації та інтеграції страхування в лізинговий процес. Наприклад, у Великобританії лізингові компанії використовують цифрові платформи для автоматичного оформлення страхових полісів, що знижує витрати на 15–20%. У Китаї Alibaba Leasing пропонує інтегровані страхові продукти через онлайн-платформи, що охоплюють кіберризик та фінансові втрати, сприяючи масштабуванню лізингу для МСБ. В Україні цифрова інфраструктура для страхування в лізингу перебуває на початковому етапі розвитку. Порівняно з розвиненими країнами, український ринок характеризується меншою диверсифікацією страхових продуктів і обмеженою пропозицією спеціалізованих полісів, таких як страхування від кіберризиків чи політичних ризиків, що особливо актуально в умовах війни.

Основні виклики страхування в лізингу в Україні пов'язані з економічною нестабільністю, недосконалим законодавством, низькою фінансовою грамотністю та воєнними ризиками. Воєнні ризики, такі як пошкодження об'єктів через бойові дії, обмежують пропозицію страхових продуктів, оскільки міжнародні страховики, як-от Lloyd's, скоротили покриття в Україні на 40% [6]. Крім того, високі страхові тарифи (до 5% вартості активу для страхування «КАСКО») і обмежена конкуренція на страховому ринку (10 компаній

контролюють 80% ринку) ускладнюють доступність лізингу для МСБ і фізичних осіб.

Порівняно з міжнародною практикою, в Україні бракує комплексних страхових продуктів, які охоплюють нестандартні ризики, такі як перерви в бізнесі чи екологічні збитки, що є стандартом у ЄС. Наприклад, у Німеччині страхування обладнання включає покриття від простоїв через поломки, що компенсує до 70% втраченого доходу. В Україні такі продукти обмежені через низьку капіталізацію страхових компаній (середній капітал — 10 млн дол США порівняно з 500 млн дол США у ЄС) і відсутність перестрахування для складних ризиків. Водночас воєнний контекст створив унікальні можливості: страхування від воєнних ризиків, запроваджене в пілотних проєктах ЄБРР і USAID у 2024 році, покриває до 50% вартості сільгосптехніки в лізингу, що підвищило попит на лізинг у прифронтових регіонах на 15%.

Перспективи розвитку страхування в лізингу в Україні пов'язані з цифровізацією, гармонізацією законодавства та міжнародною співпрацею. Цифрові платформи, за прикладом Alibaba Leasing, можуть спростити оформлення полісів і знизити витрати на 10–15%, що особливо важливо для МСБ. Гармонізація з нормами ЄС, зокрема щодо регулювання міжнародного лізингу, сприятиме залученню іноземних страховиків і розширенню пропозиції. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ЄБРР, може забезпечити доступ до перестрахування та страхування воєнних ризиків, що підвищить довіру до лізингу. Підвищення фінансової грамотності через освітні програми, як-от ініціативи НБУ, може збільшити попит на лізинг і страхування серед МСБ і фізичних осіб. У післявоєнний період страхування в лізингу стане ключовим для відновлення економіки, сприяючи модернізації агросектору, транспорту та промисловості, якщо усунути бар'єри, такі як високі тарифи, обмежена конкуренція та регуляторні прогалини.

Отже, страхування в лізингу є невід'ємною частиною управління ризиками, що забезпечує захист інтересів сторін і стабільність операцій. Міжнародна практика демонструє високий рівень стандартизації, диверсифікацію страхових продуктів і цифровізацію, тоді як в Україні ринок стикається з економічними, регуляторними та воєнними викликами. Фінансовий лізинг домінує завдяки обов'язковому страхуванню майна, але оперативний і зворотний лізинг потребують гнучкіших страхових рішень. Розвиток страхування в лізингу в Україні залежить від цифрових платформ, гармонізації законодавства, міжнародної співпраці та підвищення обізнаності клієнтів, що зробить лізинг доступнішим і сприятиме економічному відновленню.

Список використаних джерел

1. PwC. (2023). Accelerating the future of leasing: driving transformation and growth. URL: https://www.pwc.ch/en/publications/2023/Accelerating-the-future-of-leasing_EN.pdf (дата звернення 05.05.2025).
2. Murray Derragh *Insurance for Leasing Companies Shouldn't Only Cover Assets*. URL : <https://www.monitordaily.com/article-posts/insurance-leasing-companies-shouldnt-cover-assets/> (дата звернення: 05.05.2025).

3. Barger, Teresa; Carter, Laurence; Kuczynski, Irvin. *Leasing in emerging markets : a potent instrument for financing small business? (English)*. Public policy for the private sector ; Note no. 86 Washington, D.C. : The World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/518721468779399399>
4. Про фінансовий лізинг : Закон України [№ 1953-IX від 14.12.2021](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 05.05.2025).
5. Офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» URL : <https://uul.com.ua/> (дата звернення 16.04.2025 року)
6. Klopott M. Cargo Insurance in Conflict Zones: Navigating Risks and Limitations *European Research Studies Journal*, Volume XXVII, Special Issue B, 919-931, 2024 DOI: 10.35808/ersj/3691 URL : <https://ersj.eu/journal/3691>

Холодна Ю.Є.,

к. е. н., доцент кафедри міжнародної торгівлі, митної справи
та фінансових технологій,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Діжиченко Ю.С.,

студентка ОПП «Фінанси і кредит», 3 курс,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ПЕРЕШКОДИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Інтеграція України до Європейського економічного простору передбачає поступове наближення всіх сфер фінансового сектору до стандартів Європейського Союзу. Одним із ключових компонентів цієї трансформації є страховий ринок, який має стати не лише ефективним економічним інструментом, але й важливим елементом соціального захисту населення. Проте на шляху до гармонізації з європейськими нормами існує низка перешкод та ризиків, що суттєво ускладнюють цей процес. Перешкоди – це чинники, які системно ускладнюють розвиток страхового ринку. Серед них варто виділити низький рівень страхового проникнення, недовіру населення до страхових компаній, низький рівень платоспроможності страховиків, а також наявність ознак недоброочесності та структурної недосконалості самого ринку. Зазначені вище системні проблеми на ринку страхування в Україні спричинені перш за все неналежним правовим регулюванням, а також недосконалою регуляторною політикою та браком належного нагляду за її реалізацією[1]. Ризики – це потенційні загрози, що можуть виникнути внаслідок зовнішніх або внутрішніх змін. До ключових ризиків сьогодення належать військові ризики та економічна нестабільність, спричинена війною, падінням економіки та зниженням купівельної спроможності населення.

Одними з провідних дослідників у сфері розвитку страхового ринку є: Н. М. Внукова, К. Г. Воблій, Н. Б. Грищенко, В. Д. Базилевич, В. І. Рудевська, В. М. Опарін, В. І. Рудевська, О. В. Погоріла. Праці науковців формують підґрунтя для